

INTERSUBJECTIVITY OF HYPOSTASIS IN THE HOLY TRINITY - THE FULLNESS OF COMMUNION IN LOVE

George Daniel Petrov

Pr. Acad. PhD. Dr.h.c. Lecturer „Ovidius” University of Constanța

Abstract: The love of God, first manifested among the Persons of the Holy Trinity, has an absolute character. Man, a dichotomous being, composed of matter and soul, was endowed by the Creator with the ability to experience from divine love and to respond to this love. Starting from the premise that true communion can only be achieved through love, we can say that the correct understanding of it depends on our relationship today, both in the personal relationship with God and in the relationships with fellow citizens required by society. Without the right understanding of love and its source, which can only be God, man is in danger of transforming himself from a person capable of responding to divine love vertically and to loving others horizontally, in a simple individual marked by self-centeredness.

Keywords: The Holy Trinity, hypostasis, communion, absolute love.

I. Existența lui Dumnezeu, Unul în ființă, întreit în Persoane

Pe Dumnezeu, omul ajunge să-L cunoască pe cât îi este cu putință, prin împrejurările vieții cu ajutorul Lui, căci Dumnezeu nu rămâne indiferent față de om, înlesnindu-i diferite căi spre a-L cunoaște. Această formă de cunoaștere este una limitată, căci rațiunea noastră mărginită nu poate cuprinde măreția Creatorului. Practic această cunoaștere se reduce la manifestările Ipostaselor divine, exercitate de Dumnezeu în lume, deoarece în ființa Sa, El este incognoscibil.

Sfântul Chiril al Alexandriei, evidențiază neputința rațiunii umane de a exprima ceva cu privire la existența lui Dumnezeu afirmând: „Rațiunea omenească este foarte îngroșată și inaptă să pătrundă în subțirimea înțeleșurilor lor. De aceea e foarte de temut a vorbi despre Dumnezeu și e un lucru înțelept a alege tăcerea despre Acesta”¹.

Sfântul Dionisie Areopagitul ne îndeamnă să vorbim despre Dumnezeu numai prin ceea ce rațiunea umană poate cunoaște și exprima, adică prin adevărurile cuprinse în Sfânta Scriptură: „Deci cum s-a spus despre această dumnezeire mai presus de ființă și ascunsă, nu se cuvine a se grăi, nici a se cugeta ceva, afară de cele spuse nouă din Sfintele Scripturi”². Dumnezeu se descoperă pe Sine oamenilor, ca aceștia să-I cunoască voia și planurile Sale, cu privire la întreaga creație și în mod special cu privire la om, în calitate de coroană a creației.

Putem spune că este o descoperire providențială, din iubire față de om, care, limitat în a sa putere de înțelegere, primește de la Bunul său Părinte, în mod treptat adevărurile tainice, cu care, îmbrăcându-se, poate să străbată urcușul ce duce la mântuire. Dacă Dumnezeu face această descoperire omului, toate aceste adevăruri sunt cuprinse în Sfânta Tradiție și Sfânta Scriptură. Sfânta Scriptură ne relatează printr-o multitudine de versete locurile în care

¹ Sf. Chiril al Alexandriei, Despre Sfânta Treime, în PSB 40, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1994, p.9

² Sf. Dionisie Areopagitul, Opere Complete și Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul, Numirile Dumnezeiești, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura PAIDEIA, București, 1996, I, 1, p.135

Dumnezeu se face cunoscut oamenilor în procesul de pregătire și formare al poporului ales: „Voi pune legământul Meu între Mine și între tine și urmașii tăi, din neam în neam, să fie legământ veșnic, așa că Eu voi fi Dumnezeul tău și al urmașilor tăi după tine” (Fac. 17, 7).

Făcând acest legământ cu Avraam, Dumnezeu readuce în suflete oamenilor nădejdea și năzuința că nu sunt singuri și abandonati pe acest pământ, ci în grija Sa, asemenea părintelui iubitor care stă în legătură permanentă cu cei pe care din iubire i-a adus la viață. Vorbind despre firea divină, știm numai că este unică, necompușă, iar Dumnezeu este menționat încă din actul creației ca fiind întreit în Persoane: „Să facem om...” (Fac. 1, 26); „Și a zis Domnul Dumnezeu: Iată Adam s-a făcut ca unul dintre Noi” (Fac. 3, 22); „Haidem, dar, să Ne pogorâm și să amestecăm limbile lor” (Fac. 11, 7) și în mod deosebit prin arătarea de la stejarul Mamvri: „Apoi Domnul S-a arătat iarăși lui Avraam la stejarul Mamvri, într-o zi pe la amiază când ședea el în ușa cortului său. Atunci ridicându-și ochii săi, a privit și iată trei Oameni stăteau înaintea lui; și cum I-a văzut, alergat din pragul cortului său în întâmpinarea Lor și s-a închinat până la pământ” (Fac. 18, 1-2).

Despre existența lui Dumnezeu ne vorbește Sfânta Scriptură în mod deosebit și atotcuprinzător în dialogul dintre Dumnezeu și Moise, în Vechiul Testament: „Atunci Dumnezeu a răspuns lui Moise: Eu sunt Cel ce Sunt. Apoi i-a zis: Așa să spui fiilor lui Israel: Cel ce este m-a trimis la voi!” (Ieș. 3, 14).

În limba ebraică „אֲנִי הוּא אֱלֹהִים” sau YHWH- Iahve reprezenta de fapt numirea lui Dumnezeu Tatăl, care mai târziu a fost înlocuit cu termenul Adonai, iar în limba greacă este exprimată prin termenul Theos, însă aceste denumiri nu Îl definesc pe Dumnezeu în Ființa Sa incognoscibilă și incomprehensibilă. Cuvintele „Eu sunt Cel ce Sunt” nu fac obiectul unui studiu, pe care mintea omenească să-l poată realiza cu privire la esența Celui a Căruia existență nu este condiționată de nici un factor material sau spiritual, definindu-se pe Sine existența supremă: „Ego sum qui sum, înseamnă Eu sunt existența absolută care nu are contrar neexistența. Eu sunt nu este o esență, substanță statică, ci Cel ce se revelează ca prezență, la arătare sau în ascuns, dar ființa Lui este cu totul de neînțeles deoarece Dumnezeirea este fără de început”³.

Sfântul Dionisie Areopagitul completează un tablou deosebit cu privire la ființa divină, pornind de la numele Său „Eu sunt Cel ce Sunt”. „Este prin putere supraființial întregii existențe, e cauza subzistentă și Creatorul a ceea ce este, al existenței, al ipostasului, al ființei, al firii, obârșia și măsura veacurilor, substanța timpurilor și veacul celor ce sunt, timpul celor ce se fac, existența celor ce sunt de orice fel, facerea celor ce se fac în orice fel”⁴. Așadar Dumnezeu este cauza existenței tuturor celor văzute și nevăzute, a celor pe care omul cu mintea nu le poate înțelege sau cuprinde.

Cunoașterea lui Dumnezeu aduce pe om aproape de Creator, împărtășindu-i acestuia neștiute și necunoscute taine dumnezeiești în limita înțelegerii umane. Dumnezeu Se descoperă pe Sine prin atributele Sale, fără de care rațiunea umană nu ar putea nicidecum să priceapă măreția Creatorului. Aceste atribute au scopul principal de a oferi omului liniile directe de înțelegere, referitoare la Dumnezeu. Exemple de astfel de atribute ce descoperă omului cele necesare pentru realizarea unei relații de iubire cu Creatorul sunt:

- aseitatea care demonstrează că Dumnezeu există prin Sine fără a fi condiționat de ceva în existența Sa

³ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, colecția Didaskalos, Editura România Creștină, București, 1999, p. 81.

⁴ Sf. Dionisie Areopagitul, *Opere Complete și Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Numirile Dumnezeiești, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura PAIDEIA, București, 1996, V, 4, p. 159

- spiritualitatea sau însușirea de a fi nematerial, spirit duh: „Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și adevăr” (In 4, 24);
- atotprezența în care prezența Sa este peste tot și în toate: „Cerul și cerul cerurilor nu te încap cu atât mai puțin acest templu...” (III Regi 8, 24),
- veșnicia care este atributul eternității neavând limită temporală. Dumnezeu este prin definiție în afara timpului, căci și timpul este tot creația Sa „Eu sunt Alfa și Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine, Atotțiitorul” (Apoc. 1, 8),
- imuabilitatea sau neschimbabilitatea, Dumnezeu este același fără schimbare, fără început și sfârșit: „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la care nu este schimbare sau umbră de mutare” (Iacov 1, 17),
- atotprezența prin care se exprimă lipsa de mărginire a lui Dumnezeu și a puterii Sale: „Eu sunt Dumnezeul cel Atotputernic; fă ce-i plăcut înaintea Mea și fii fără prihană” (Fac. 17,1),
- unitatea sau atributul prin care Dumnezeu ne arată ca El este singurul Dumnezeu: „Vedeți, vedeți, dar că Eu sunt și nu este alt Dumnezeu afară de Mine, Eu omor și înviez, Eu rănesc și tămăduiesc și nimeni nu poate scăpa din mâna Mea!” (Deut. 32, 39).

Aceste atribute dumnezeiești vin să completeze întregul tablou al Creatorului și a puterii Sale nemărginite, prin care omul, ființa creată, se bucură de plinătatea cea fără de margini a lui Dumnezeu și de iubirea Sa infinită, tinzând către El spre a atinge scopul tainic al creării lui, mântuirea. Practic, cunoscând și înțelegând pe Dumnezeu prin intermediul atributelor Sale, omul conștientizează necesitate de a se apropia prin credință și fapte de Cel prin care toate sunt aduse la existență, nu dintr-o necesitate, ci numai din iubirea ce izvorăște din Sfânta Treime.

II. Relația de intersubiectivitate treimică – Tatăl, Fiul și Sfântul Duh

Învățătura despre Sfânta Treime, întâlnită și sub numele de dogma Sfintei Treimi, este piatra de temelie a creștinismului. Aceasta s-a fundamentat și a fost stabilită ca dogmă în primele Sinoade Ecumenice de la Niceea din anul 325 și Constantinopol din anul 381, prin Simbolul de Credință sau Crezul pe care cu bucurie îl rostim în cadrul Sfintei Liturghii. Simbolul de Credință este o sinteză clară și profundă a dogmei creștine, iar întocmirea acestuia s-a datorat râvnei și necesității combaterii ereziilor antitrinitare apărute în primele secole creștine. Combătându-i pe Arie, în primul Sinod Ecumenic și pe Macedonie în al doilea, pentru ereziile defăimătoare la adresa Sfintei Treimi, s-a ajuns la necesitatea majoră de a se defini ceea ce pentru unii Sfinți Părinți era de negrăit. Aceștia gândeau cu teamă, ca nu cumva greșind, să mânia pe Dumnezeu: „Dumnezeu ca existență pleneră prin ființă și prin Treimea de Persoane, nu mai poate fi împlinit”⁵.

Arie spunea despre Fiul lui Dumnezeu că nu este Dumnezeu adevărat și nicidecum egal cu Tatăl; Macedonie, prin teoria sa despre Duhul Sfânt, spunea că este o creatură a Fiului și inferior Mântuitorului. Amândoi, amăgiți fiind de greșitele idei, au creat o unitate în gândire și în simțire, unitate a Sfinților Părinți ce au fost profund afectați de născocirile amăgitoare ce au dezbinat pe alocuri unitatea Bisericii.

Epistola către Serapion, a Sfântului Atanasie cel Mare, este un tratat împotriva celor ce spuneau despre Duhul Sfânt că este creatură și aduceau astfel hulă împotriva lui Dumnezeu: „Căci precum aceia, tăgăduind pe Fiul, tăgăduiesc și pe Tatăl, așa și aceștia, grăind rău de Duhul Sfânt, grăiesc rău și de Fiul. Cele două părți și-au împărțit împotrivirea față de adevăr: unii cugetând împotriva Cuvântului, ceilalți împotriva Duhului, îndreaptă aceeași hulă

⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Iubirea creștină, Ed. Porto-Franco, Galați, 1993, p. 7

împotriva Sfintei Treimi”⁶. Așadar, alături de majoritatea Sfinților Părinți, Sfântul Atanasie încearcă să aducă lumină cu privire la relațiile Persoanelor Sfintei Treimi pe baza Sfintei Scripturi. Dacă ar exista în Treimea cea Una o ierarhizare, atunci iubirea nu ar mai fi nicidecum absolută.

Vorbind despre Sfânta Treime, Sfinții Părinți au modelat prin cuvinte mărețe relația treimică desăvârșită și tainică, atât cât a fost descoperit omului prin Sfânta Scriptură, evitând teorii născocite spre a amăgi sufletele oamenilor: „Modelați de Sfânta Scriptură și modelând cu Scriptura, să pășim acum către cuvântările despre Dumnezeu, luând de patroni ai cuvântării pe Tatăl și pe Fiul și pe Sfântul Duh, despre care ne propunem să vorbim, ca Tatăl să ne fie binevoitor, Fiul împreună lucrător iar Sfântul Duh să ne insufle în cuvântare, și mai mult chiar, ca din Unica Dumnezeire să ne fie o unică luminare împărțită în Unime și unită în împărțire, lucru și foarte minunat”⁷.

Despre taina Sfintei Treimi găsim mai puține relatări în Vechiul Testament, dat fiind faptul că evreii erau în permanență înconjurați de popoare păgâne, politeiste și ar fi putut influența credința monoteistă într-un singur Dumnezeu. Avraam a avut însă marea bucurie de a-L vedea pe Dumnezeu Întreit în Persoane în teofania de la stejarul Mamvri (Fac. 18, 1-2). Tatăl, Fiul și Sfântul Duh există prin Sine având o singură Ființă.

Ca Ipostase divine, cunoaștem pe Dumnezeu Tatăl a Cărui existență este din veci, pe Dumnezeu Fiul, Care este născut din Tatăl din veci și pe Dumnezeu Duhul Sfânt care purcede din Tatăl tot din veci. Treimea cea nedespărțită deține o singură ființă, care se păstrează întregă în toate cele trei Persoane divine și care, în chip neamestecat și nedespărțit, aduce la existență întreg universul prin taina cea greu de cuprins cu mintea omenească.

Această mare taină are la bază iubirea, esența vie a Întreitei Existențe, într-o singură ființă: „Toate noțiunile și toate conceptele care se potrivesc lui Dumnezeu sunt între ele de o egală vrednicie, pentru că nu se deosebesc în nici o privință pentru specificarea obiectului lor. Noțiunea de bun nu ne duce cu gândul la un anumit obiect, pe când cea de înțelept, de puternic și de drept, la alte obiecte, ci, oricare ar fi numirile care li se dau, ele nu descriu toate pe unul singur. Dacă Acestuia Îi zicem Dumnezeu, descriem aceeași ființă ca și cea la care ne duce gândul oricare dintre celelalte numiri”⁸.

În contemplarea conlucrării Persoanelor Sfintei Treimi, lui Dumnezeu Tatăl I se atribuie crearea lumii, astfel că: „Ne-a creat pe noi nu ca să ne piardă, nici ca să ne trimită în iad, ci ca să ne mântuiască, ca să ne scape de înșelăciune și să ne dăruiască desfătarea împărăției. Nouă ne-a pregătit această împărăție nu după ce ne-a făcut pe noi, ci înainte de întemeierea lumii”⁹;

Fiul lui Dumnezeu devine Mântuitor al lumii prin întruparea, jertfa și învierea Sa: „Că Însuși El, Dumnezeu fiind, nu pentru vreo altă pricină a îmbrăcat trupul nostru și S-a făcut om pentru mântuirea neamului omenesc. Dar pentru ce spun pentru că a îmbrăcat trupul nostru și că a îndurat toate cele omenești, când a primit și crucea, ca să ne slobozească de blestem pe noi, care eram supuși păcatului”¹⁰, iar Duhul Sfânt sălășluiește și unește firea umană cu

⁶ Sf. Atanasie cel Mare, Scrieri II, Epistola întâia către Serapion, Episcopul de Thmuis, împotriva celor care hulesc și spun că Duhul Sfânt este creatură în PSB 16, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1988, p.23

⁷ Sf. Grigorie de Nazianz, Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu, traducere Pr. Gheorghe Tilea și Nicolae I. Barbu, București, p.33

⁸ Sf. Grigorie de Nyssa, Epistolele despre Sfânta Treime către mai marele doctorilor Eustathe în volumul Scrieri II, PSB 30, IV, traducere și note Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 1998, p. 432

⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, în PSB vol. 21, trad. Introducere și note de Pr. D. Fecioru, Ed. EIBMBOR, București, 1987, pp. 51-52.

¹⁰ Ibidem.

Dumnezeu prin lucrarea Sa tainică, pogorât fiind peste sfinții apostoli și împărtășit tuturor celor ce prin stăruința lor, vor să-L cunoască pe Dumnezeu și să dobândească mântuirea: „Căci unde este lumina, acolo este și strălucirea; și unde e strălucirea, acolo e și lucrarea și harul luminător...Căci harul și darul dat de Treime se dau de la Tatăl prin Fiul, în Duhul Sfânt. Fiindcă precum harul este dat din Tatăl prin Fiul așa nu poate fi părtășie la dar în noi (χωινωνία τῆς δόξης ἐν ἡμῖν) decât în Duhul Sfânt. Căci împărtășindu-ne de Duhul, avem dragostea Tatălui și harul Fiului și împărtășirea Duhului însuși”¹¹.

În Sfânta Scriptură, Mântuitorul descrie în mod amănunțit relația dintre Fiul și Tatăl, fără să amestece Persoanele sau lucrările Lor: „Nu crezi tu că Eu sunt în Tatăl și Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl - Care rămâne întru Mine - face lucrările Lui” (In. 14, 10). Iar Duhul Sfânt, Care este numit de Fiul, Mângâietorul sau Duhul Adevărului, deși este unit deplin prin firea divină cu Tatăl și cu Fiul, fără să se amestece, lucrează mântuirea neamului omenesc: „Iar când va veni Mângâietorul, pe care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl porcede, Acela va mărturisi despre Mine” (In. 15, 26). Minunată și deosebită este lucrarea dumnezeiască, căci Tatăl naște pe Fiul din veci și tot din veci Îl porcede pe Duhul Sfânt, aduce cerul și pământul la ființă din nimic său cum spuneau latinii ex nihilo, trimite spre mântuirea oamenilor pe Fiul Său care S-a întrupat prin lucrarea Duhului Sfânt și din Fecioara Maria și s-a făcut Om pentru mântuirea oamenilor, ca mai târziu, să ne anunțe sălășluirea peste firea umană a Duhului de viață dătător. Iată cu greu mintea omenească poate să înțeleagă acest pogorământ sau iconomie divină în care esența iubirii este transmisă și nouă oamenilor de la Tatăl prin Fiul întru Duhul Sfânt.

III. Iubirea Treimică manifestată într-o singură ființă, întreită în Ipostasuri

Ce lucru minunat poate fi mai frumos decât iubirea divină? Pornind de la Facere și până la ultimul verset din cartea Apocalipsă a Sfântului Ioan Teologul, toată Scriptură este îmbrăcată în dragostea, evlavie și iconomie divină, menționându-se în scopul feririi de rătăcirile ulterioare ale omului, momentele importante ale istoriei mântuirii neamului omenesc, cât și rodnicia dragostei de Dumnezeu prin lucrarea tainică a Sa continuată în sânul Bisericii creștine: „Dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin” (In 21, 25).

Iubirea intratrinitară a persoanelor Sfintei Treimi este cunoscută creației în mod deosebit prin iubirea manifestată de Dumnezeu pentru om: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (In 3, 16). De asemenea iubirea lui Dumnezeu devine fundamentul întregii creații, dar nu dintr-o constrângere, ci numai pentru ca iubirea manifestată între Persoanele Sfintei Treimi să fie congnoscibilă și trăită și de om, în calitate de coroană a creației: „Dacă Dumnezeu ar crea lumea din necesitate, ea n-ar fi creată din bunătatea Lui, ba chiar n-ar fi creată propriu-zis din nimic, ci ar ieși într-un fel din existența Lui. Și o bunătate silită la un lucru nu mai e propriu-zis o bunătate, deci Dumnezeu n-ar fi în acest caz bun în gradul suprem și izvor a tot ce este bun”¹², însă Dumnezeu aduce creația la existență din nimic și pe om din țărână îl ridică cu dragoste și din dragoste dumnezeiască. Sfântul Antonie cel Mare

¹¹ Sf. Atanasie cel Mare, Scrieri II, Epistola întâia către Serapion, Episcopul de Thmuis, împotriva celor care hulesc și spun că Duhul Sfânt este creatură în PSB 16, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1988, p.62

¹² Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Iubirea creștină, Ed. Porto-Franco, Galați, 1993, p. 6

spune despre Sfânta Treime că „Fiul este întru Tatăl, Duhul întru Fiul, iar Tatăl este întru amândoi. Iar prin credință omul cunoaște toate cele nevăzute și gândite. Credința este consimțirea de bună voie a sufletului”¹³.

În iconomia mântuirii, creația cunoaște cu adevărat iubirea lui Dumnezeu și ceea ce nu a înțeles omul până la venirea Mântuitorului, se descoperă prin Cuvântul Tatălui propovăduit de Fiul și transmis de Duhul Sfânt până la sfârșitul veacurilor: „Căci toate cele ce au nevoie de lumină sunt luminate neîndoelnic de lumina dumnezeiască și spirituală și Înțelepciunea face înțelepte pe cele ce sunt lipsite de înțelegere și înțelepciune”¹⁴.

În gândirea Sfinților Părinți întreaga revelație divină se desfășoară în contextul iubirii divine, revărsată asupra oamenilor prin actul suprem de jertfă al Mântuitorului. Tatăl Cereșc Își arată iubirea față de Fiul, în privirile oamenilor, încă de la Botez „Și iată glas din ceruri zicând «Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit»”(Mt. 3, 17). Treimea cea nedespărțită se împărtășește oamenilor, pentru ca aceștia să-L cunoască cu adevărat pe Dumnezeu, ca toți să devină una precum Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Una sunt: „Eu și Tatăl una suntem (In. 10, 30)”.

Iubirea lui Dumnezeu, manifestată prin cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, se pogoară pe pământ devenind cea dintâi și cea mai mare Lege pe care oamenii prin porunca lui Dumnezeu trebuiau să o împlinească „Învățătorule, care poruncă este mai mare în Lege? El i-a răspuns: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău...Iar a doua, la fel ca și aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Mt. 22, 36-39). Desăvârșirea omului și a întregii creații se realizează în Dumnezeu prin iubire și prin smerenie față de vrăjmași, față de cei ce ne urăsc „Iar Eu zic vouă iubiți pe vrăjmașii voștri...” (Mt. 5,6).

În esență, iubirea lui Dumnezeu manifestată în cadrul Sfintei Treimi, este o iubire mai presus de fire, perfecțiunea spre care omul tinde să ajungă și să o trăiască așa cum numai Dumnezeu poate și o împărtășește oamenilor, ca aceștia, să lucreze prin jertfă personală pentru asemănarea cu Dumnezeu.

Dumnezeu este Unul în ființă, iar menifestarea iubirii în El nu face referire la ființa divină, ci la Ipostasurile care au ființa divină neîmpărțită și nedespărțită. Tatăl este din veci nenăscut și fără a fi purces din ceva, Fiul este născut din Tatăl din veci, iar Duhul Sfânt este purces din Tatăl din veci. Având aceeași ființă, iubirea intratrinitară este desăvârșită, absolută. Fiind Dumnezeu Atotputernic și Atotțiitor, Tatăl împărtășește iubirea Fiului și Duhului Sfânt, iubire la care Fiul și Duhul răspund desăvârșit. Astfel Dumnezeu se definește pe Sine lipsit de egoism și dorește ca iubirea dumnezeiască să fie împărtășită în adevăratul chip, prin întruparea Fiului Său „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca orice crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (In. 3, 16).

Iubirea lui Dumnezeu exprimă bunătate voită și dorită spre ai rându omului căzut, mântuire. „Prin aceasta se dovedește că bunătatea lui Dumnezeu nu e închisă numai în interiorul Lui, în relațiile celor trei Persoane, ci se poate îndrepta și spre existențe în afară de Sine, dar le poate și crea pe acestea, nefiind silit să-și mărginească bunătatea numai în arătarea ei față de ceea ce ar fi exista deosebit față de El, fără voia Lui”¹⁵. Esența iubirii se află în Sfânta Treime, iar iubirea lui Dumnezeu este desăvârșită: „iubirea lui Dumnezeu este

¹³ Sf. Antonie cel Mare, *Învățăturile despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare*, în 170 de capete, Filocalia vol I ediția a-II-a, traducere Pr. Stavr. Dr. Dumitru Stăniloae profesor la Academia Andreiană, Editura Institutul de Arte Grafice Daciana Traiană, S.A. Sibiu, 1947, 141, p.29

¹⁴ Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, PSB 40, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1994, p.13

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iubirea creștină*, Ed. Porto-Franco, Galați, 1993, p. 11

desăvârșită, absolută, fiindcă își are izvorul în comuniunea Persoanelor Sfintei Treimi, Treime de Persoane absolute. Persoana celui credincios este singura realitate care poate înțelege și primi înlăuntrul său iubirea ce se revarsă din Sfânta Treime, în ordinea manifestărilor iconomiei Sfintei Treimi în lume, toate energiile provin din tatăl, se comunică prin Fiul în Duhul Sfânt”¹⁶.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune despre dragoste următoarele: „Dragostea desăvârșită nu defaimă firea oamenilor din cauza scopurilor diferite ale lor, căci ea e aceeași, deci privind la aceasta, pe toți oamenii îi iubește la fel: pe cei îmbunătățiți, ca pe niște prieteni, iar pe cei răi, ca niște vrăjmași îi iubește făcându-le bine și îndelung răbdând, suferind răul de la ei și nesocotindu-l nicidecum, ci și pătimind pentru dânsii, cași pe aceștia să-i facă prieteni, de este cu puțință. o astfel de așezare arată întotdeauna roadele dragostei către toți oamenii deopotrivă. De aceea și Domnul nostru Iisus Hristos arătând dragostea Sa către noi, pentru toată omenirea a pățimit și nădejdea învierii a dăruit-o la fel tuturor, deși fiecare se face pe sine vrednic, fie de slavă, fie de chinuri”¹⁷.

Iată cât de mult a iubit Dumnezeu lumea, căci dragostea Sa a împărtășit-o oamenilor prin Jertfa pe cruce, ca omul să cunoască adevărata iubire, cunoscându-L pe Cel ce a făcut făptura. „Iar fiindcă omul este animal cuvântător cu adevărat, minunat și foarte asemănător cu Dumnezeu, ca să nu pară că e imitația slavei supreme, ci să fie prin facere părtaș de însușirile egale celor ce nu sunt de aici, a cinstit această făptură cu voință anticipativă și cu calitate de operă a mâinilor Lui”¹⁸. Iubirea divină este exemplul complet, fără a se mai putea adăuga ceva sau fără a mai scoate ceva din acea plinătate desăvârșită, revărsată asupra întregii creații spre a fi ideal și asemănare cu Dumnezeu. „În iubirea deplină persoanele nu se dăruiesc și nu se acceptă numai reciproc, ci se și afirmă reciproc și personal, se pun în existență prin dăruire și primire. Iubirea divină este atoteficientă. Tatăl pune pe Fiul din veci în existență, prin dăruirea integrală a Sa, iar Fiul afirmă pe Tatăl din veci continuu ca Tată, prin faptul că se acceptă ca pus în existență prin Tatăl, prin faptul că Se dăruiește Tatălui ca Fiu. Afirmându-se reciproc în existență în distincția lor, prin iubirea perfectă actele prin care se săvârșește aceasta sunt acte din veci și au un caracter de acte cu totul personale, deși sunt acte în care Persoanele divine sunt împreună active”¹⁹.

După cum spune și Paul Evdokimov, iubirea lui Dumnezeu este un exemplu permanent pentru om și ființa lui iar expresia „Dumnezeu este iubire (I Ioan 4, 8) nu desemnează atributul sau relația, ci strict pe Dumnezeu. La fel și omul după chipul lui Dumnezeu este chemat să realizeze iubirea în însăși ființa lui”²⁰

BIBLIOGRAPHY

1. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, colecția Didaskalos, Editura România Creștină, București, 1999

¹⁶ Pr. Asist. Univ. drd. Gheorghe Popescu, Iubirea creștină. Persoana. Relații interpersonale, rev. de teologie „Sfântul Apostol Andrei” anul VI, nr. 1/2002, p.196.

¹⁷ Sf. Maxim Mărturisitorul, Patru sute cugetări creștine, traducere de cuviosul Paisie Velicovschi, Editura Credința Strămoșească, Argeș, 1998, 71, p.55

¹⁸ Sf. Chiril al Alexandriei, Scrieri II, Glafire la Facere, colecția P.S.B. 39, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1992, p.11

¹⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol I, ediția a-III-a, EIBMBOR, București, 2003, p. 308

²⁰ Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, trad. Gabriela Moldoveanu, verificarea și îmbunătățirea traducerii Pr. Lect. univ. Dr. Vasile Răducă, Ed. CHRISTIANA, București, 1995, p.264

2. Evdokimov, Paul, Femeia și mântuirea lumii, trad. Gabriela Moldoveanu, verificarea și îmbunătățirea traducerii Pr. Lect. univ. Dr. Vasile Răducă, Ed. CHRISTIANA, București, 1995
3. Popescu, Pr. Asist. Univ. drd. Gheorghe, Iubirea creștină. Persoana. Relații interpersonale, rev. de teologie „Sfântul Apostol Andrei” anul VI, nr. 1/2002
4. Sfântul Antonie cel Mare, Învățătură despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare, în 170 de capete, Filocalia vol I ediția a-II-a, traducere Pr. Stavr. Dr. Dumitru Stăniloae profesor la Academia Andreiană, Editura Institutul de Arte Grafice Daciana Traiană, S.A. Sibiu, 1947
5. Sfântul Atanasie cel Mare, Scrieri II, Epistola întâia către Serapion, Episcopul de Thmuis, împotriva celor care hulesc și spun că Duhul Sfânt este creatură în PSB 16, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1988
6. Sfântul Chiril al Alexandriei, Despre Sfânta Treime, în PSB 40, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1994
7. Sfântul Chiril al Alexandriei, Scrieri II, Glafire la Facere, colecția P.S.B. 39, traducere, introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1992
8. Sfântul Dionisie Areopagitul, Opere Complete și Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul, Numirile Dumnezeiești, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura PAIDEIA, București, 1996
9. Sfântul Grigorie de Nazianz, Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu, traducere Pr. Gheorghe Tilea și Nicolae I. Barbu, București
10. Sfântul Grigorie de Nyssa, Epistolele despre Sfânta Treime către mai marele doctorilor Eustathe în volumul Scrieri II, PSB 30, IV, traducere și note Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 1998, p. 432
11. Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, în PSB vol. 21, trad. Introducere și note de Pr. D. Fecioru, Ed. EIBMBOR, București, 1987, pp. 51-52.
12. Sfântul Maxim Mărturisitorul, Patru sute cugetări creștine, traducere de cuviosul Paisie Velicicovschi, Editura Credința Strămoșească, Argeș, 1998, 71, p.55
13. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, Iubirea creștină, Ed. Porto-Franco, Galați, 1993
14. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol I, ediția a-III-a, EIBMBOR, București, 2003